

ŽELEZNICE V TRNAVSKOM REGIÓNE:
HISTÓRIA-SÚČASNOSŤ-BUDÚCNOSŤ

**Rastliny rastúce na železničných
stanovištiach v okolí Trnavy**

Prof. RNDr. Pavol ELIÁŠ, CSc.

Železnice

sú pre organizmy vo vidieckej krajine

- (i) **antropogénne stanovištia** a
- (ii) **lineárne koridory** (ferroviatická agestochória).

Železničné stanovištia

- mnohé druhy rastlín a živočíchov tu nachádzajú **vhodné podmienky pre život.**

Stanovištia na železnici

- koľajiská a medzikoľajiská a
- nástupištia železničnej stanice,
- nakladacia rampa ai.

majú špecifické ekologické vlastnosti.

Prevádzka na trati a na staniciach si vyžaduje údržbu trate, nástupíšť a areálov železničných staníc (kosenie, postreky chemickými látkami), ako aj svahov násypov a zárezov.

Všetky tieto **disturbancie ovplyvňujú rastlinstvo rastúce na železničných stanovištiach** a v okolitej krajine.

J. Frantová (1947) urobila **súpis** **všetkých** zistených **druhov rastlín** na rôznych železničných stanovištiach v okolí Trnavy.

- **na železničnej stanici v Trnave našla viac ako 100 druhov rastlín,**
- **na svahoch („násypoch“) železničnej trate takmer 140 druhov rastlín.**

Floristický a fytocenologický výskum železničných stanovišť v posledných desaťročiach priniesol nové poznatky o rastlinstve železníc v okolí Trnavy.

Na železničných stanovištiach sa vyskytujú

❖ **byliny** (jednoročné a trváce rastliny)

a

❖ **dreviny** (stromy, kry a liany).

Byliny

Na koľajiskách a v ich okolí často rastú **trávy**.

Jednoročné jarné (ozimné) druhy – krátkožijúce stoklasy (*Bromus tectorum*, *B. sterilis*) a jačmeň myší (*Hordeum murinum*).

Letné druhy tráv prstovka krvavá (*Digitaria sanguinalis*), mohár zelený (*Setaria viridis*) a milota lipnicovitá (*Eragrostis minor*).

Rozširujú sa semenami, ktorých vytvárajú veľké množstvo.

Jednoročné byliny

Milota lipnicovitá (*Eragrostis minor*) a portulaka zeleninová (*Portulaca oleracea*) rastú často spolu.

Trváce (viacročné) trávny

Príklady:

pýr plazivý (*Elytrigia repens*) a prstnatec obyčajný (*Cynodon dactylon*), stoklas bezostový (*Bromus inermis*), prípadne miestami rastúca fúzatka prstnatá (*Botriochloa ischaemum*).

Majú **dobre vyvinuté podzemné orgány** (korene, podzemky a pod.), ktoré im umožňujú rozrastať sa a vytrvať na jednom mieste po dlhý čas.

Širokolisté byliny

(ruđerálne rastliny, buriny).

Jednoročné druhy láskavec ohnutý (*Amaranthus retroflexus*) a mrlík biely (*Chenopodium album*) sa vyskytujú bežne.

V okolí Trnavy rastú **teplomilné druhy** láskavec biely (*Amaranthus albus*) a loboda tatárska (*Atriplex tatarica*), v lete portulaka zeleninová (*Portulaca oleracea*).

Jednoročné širokolisté byliny

Červene kvitnúce maky (*Papaver argemone*, *P. rhoeas*)

Viacročné širokolisté byliny

Hadinec obyčajný (*Echium vulgare*) s modrými kvetmi a bodliak trnitý (*Carduus acanthoides*).

Vysoké trváce byliny

rastú na miestach, ktoré sú menej zasiahnuté údržbou (opustené plochy po obvode staníc, svahy).

Tam sú časté baza chabzdová (*Sambucus ebulus*), palina obyčajná (*Artemisia vulgaris*) a vratič obyčajný (*Tanacetum vulgare*).

Miestami rastú kokoška hl'uznatá (*Chaerophyllum bulbosum*) a vlkovec obyčajný (*Aristolochia clematitis*).

Nepôvodné druhy bylín

dostali sa k nám iba v nedávnej dobe
(neofyty)

- **invázne sa šíria** pohánkovce (*Fallopia japonica*, *F. x bohemica*), zlatobyle (*Solidago canadense*, *S. gigantea*), starček jarný (*Senecio vernalis*), štiavec špenátový (*Rumex patientia*) a viaceré ďalšie.

Nepôvodné druhy bylín

Štiavec špenátový (*Rumex patientia*)

Používanie chemických prostriedkov pri údržbe železničných tratí vedie k uplatneniu (prevládnutiu) rastlinných druhov, ktoré sú odolné voči pesticídom (rezistentné genotypy).

Medzi takéto problémové druhy patria prasličky (*Equisetum arvense*, *E. ramosissimum*).

Sukulenty

Bielo- a žltokvitnúce rozchodníky (*Sedum* spec. div.).

Dreviny

sú veľké dlhožijúce rastliny.

Železnice nie sú veľmi vhodným stanovišťom pre dreviny.

Počas údržby koľají a tratí sú pravidelne odstraňované, pretože prekážajú pohybu vozidiel a osôb.

Dreviny

V okolí Trnavy sme našli viac ako 40 druhov drevín.

- Prevládali domáce druhy (70 %).
- Nepôvodné druhy (vrátane inváznych) tvorili viac než 20 % z celkového počtu drevín.

Najčastejšie sa vyskytovali opadavé listnaté dreviny.

Kry

Dreviny s viacerými výhonkami hned' od povrchu pôdy.

- **baza čierna (*Sambucus nigra*).**
- **slivka trnková-trnka (*Prunus spinosa*),
ružička šípová (*Rosa canina*),**
- **bršlen európsky (*Euonymus europaea*),**
- **ostružiny (*Rubus caesius*, *R. fruticosus* agg.),**

Liany

vytvárali porasty na železničnom zvršku.

Plamienok plotný (*Clematis vitalba*)

Vždyzelený brečtan popínavý (*Hedera helix*),

Paviniče (*Parthenocissus* sp.div.)

Vysoké, dospelé dreviny sa vyskytujú na periférii staníc a na železničných násypoch, osobitne na opustených staniciach s nízkou premávkou.

Stromy

Dreviny s korunou a (obvykle s jedným) kmeňom.

Najčastejšie sa vyskytovali

- **javory** (*Acer negundo*, *A. platanoides*),
- **agát biely** (*Robinia pseudoacacia*)

Ďalšie informácie o rastlinách rastúcich na železničných stanovištiach v okolí Trnavy a spoločenstvách (asociáciách), ktoré vytvárajú, sú v prácach uvedených v zozname literatúry (pozri zborník).

Autorom všetkých fotografií je Pavol Eliáš st.